

CONSTANȚA

APARE DUMINICA

Anul III. Nr. 109.

Constanța, Duminică 5 Martie 1895.

20 bani numărul

Constanța, 4 Martie 1895.

TRANSILVANENII

și drepturile electorale în Dobrogea.

„Intrebarea..... este: au sau nu au acești români de origine, deveniți proprietari în Dobrogea, dreptul de a fi înscrși în listele electorale comunale ale județelor Tulcea și Constanța?”

Referatul din Aprilie 1894 al d-lui Ministru de Interne către Consiliul de Ministri.

Dece ani, după aneșare, nu s'a legat nimenea de această cestiune; transilvanenii și banașenii veniți și așezați în baraganele Dobrogei au continuat a se bucura de o potrivă cu locuitorii autochtoni de toate drepturile înscrise în legile după cari se ocârmuesce această provincie.

Sôrtea a rezervat resboinicului în dimisie, colonelului Barotzi, numit prefect, descoperirea că această categorie de oameni nu au alt drept aci de cât acela pe care l'au Felachii din valea Nilului; și de atunci s'au strecurat șese ani, plini de inchiudint și destul de anevoioși pentru căteș-șese perioadele electorale.

D-sa, trecând alaturea cu îngradirile ce legea pune unui prefect, a dat un *ordin* de ziua de 28 Decembrie 1889, cu No. 20, prin care interdice exercitarea drepturilor electorale tuturor locuitorilor stabiliți aci după promulgarea legii dobrogene.

Tribunalul însă și Curtea de Casație, singurile autorități competente, după lege, a regula asemenea cestiuni, au fost de alta părere, respingând un șir lung de contestații născute din acest incident, fapt care, credem noi, a motivat dimisiunea fostului *reformat* al cernelii negre din ministerul de rebel și prefectura locală.

A doua ediție a acestei opere, revădută și augmentată, a întreprins-o un general, d-l General Dunca, care tot în calitate de prefect, adică necompetent, a dat ordinul circular No. 286 din anul 1892, prin care dispune ca consiliile comunale, cu ocazia contestațiilor, să steagă din listele electorale pe toți Români, ardeleni și banașeni, ce nu vor avea împământenirea prin Camere, mai ales că: „Aci e locul unde trebuie să vă atrag atențiunea, D-lor Administratori, că cea mai mare parte din locuitorii dobrogeni ce cad în această categorie, nu numai că n'au dovedit renunțarea la sudienie străină, dar încă se servesc de pașaporte străine, pentru a se dosi dela datoriile ce se cer unui cetățean român.” — scrie d General prin precifratul ordin.

Acăsta rinvă a prefectului de a interpreta o dispoziție ce nu cădea în atribuțiunile sale, a fost potolită prin un ordin telegrafic al ministerului, care a revocat dispozițiile prefectorale — Restul se cunoșce de lectorii acestui ziar, că Români, cărora nu s'au cerut împământenirea când li s'au vândut loturi de pământ în Dobrogea, continuă a fi înscrși până astăzi în listele electorale comunale, conform obiceiului *ab antiquo*, și conform vechilor legiuri, cari admiteau la alegerea dregătoriei sătești până și pe *servitorii* dela sate cari nu erau de origine români.

Am făcut acest mic istoric spre a se sci fazele prin cari a trecut și cum a fost privita cestiunea până acum.

Anul trecut, fostul prefect, d-l Colonel Chirișescu — ce-o-r fi având militarii țiestia cu drepturile electorale? — a făcut ministerului de interne un raport, cerându-l deslegarea de cum ar fi de urinat pe viitor.

Sesizat de acest raport, d-l

Ministru de interne a făcut în luna Aprilie anul trecut un referat către Consiliul de Ministri, prin care se pune în largă evidența condițiunea a „1643” familii ardeleni și banașeni stabilite în Dobrogea după 11 Aprilie 1877, data declarării rebelului.

Din tot acest referat, împărtașit în copie autorităților, reieșă întrebarea formulată de d-l Prim-Ministru: „*au sau nu au acești români de origine, deveniți proprietari în Dobrogea, dreptul de a fi înscrși în listele electorale comunale ale județelor Tulcea și Constanța?*”

La această întrebare, onor. Consiliul de Ministri a dat următorul răspuns:

„Starea actuală se va putea prelunși sub îndoiia condițiune ca, în termen de un an, cei ce voiesc să exercite dreptul electoral comunal, se vor lepăda de sudiența străină, și vor cere Corpurilor legiuitoare recunoșcerea calității lor, conform art. 9 din Constituțiune.”

Termenul expiră la 1 Maiu 1895 — Spre a se fi luat o asemenea hotărere, de sigur nu s'a avut în vedere de cât nisce articole costelive — cum să mai dicem — de drept, fără privire la art. 29 din Legea regulării proprietății în Dobrogea. Acest articol dice: „Familiiile agricole cari se vor stabili în Dobrogea sunt scutite de orice dare în timp de trei ani,.... „Ministerul Domeniilor le va libera gratuit materialul necesar pentru construcțiune.”

Cui se fac aceste avansuri? sigur că Românilor; căci constituția opresce colonizarea țării cu alte elemente. Ce se va alege acum de acei cari, nesciind că după 17 ani li se vor pune condiția îndeplinirii formalităților grele de *emigrare* și *incălțenire*, s'au ademenit și au venit aci? — N'ar fi chip să se faca pe loc constatarea cine vrea să devie

român, fără a sili pe acele mii locuitori să alerge la împământarea individuală, prin Cemere?

Vom continua în numărul viitor.

ADAMKLISSI

(Conferință ținută la Viena cu ocazia aniversării existenței
de 25 ani a societății archeologice)
(Urmare și fine).

De când puterea de expansiune a Statului roman gărise la cursul Rhinului și al Dunărei fruntari exteriore și în urma politicii primului monarch, gărise liniștea interioară, nu s'au purtat în Nordul continentului războaie atât de înverșunate ca luptele lui Traian din Dacia. În lungul și în urma politicii primului monarch, gărise liniștea interioară, nu s'au purtat în Nordul continentului războaie atât de înverșunate ca luptele lui Traian din Dacia. În lungul și în urma politicii primului monarch, gărise liniștea interioară, nu s'au purtat în Nordul continentului războaie atât de înverșunate ca luptele lui Traian din Dacia. În lungul și în urma politicii primului monarch, gărise liniștea interioară, nu s'au purtat în Nordul continentului războaie atât de înverșunate ca luptele lui Traian din Dacia. În lungul și în urma politicii primului monarch, gărise liniștea interioară, nu s'au purtat în Nordul continentului războaie atât de înverșunate ca luptele lui Traian din Dacia. În lungul și în urma politicii primului monarch, gărise liniștea interioară, nu s'au purtat în Nordul continentului războaie atât de înverșunate ca luptele lui Traian din Dacia.

A fost o fericire pentru Roma că, după turburări interne și un șir de regenți slabi, a căpătat în cavalerescul Spaniol Traian un căpitan născut, care preveni o lovitură capitală. Și acum încă puternicii pilastri de piatră ai unui pod peste Dunăre la Turnu-Severin și inscripția unei străde de la Porțile de fier de lângă Orșova dovedesc seriozitatea cu care a pregătit atacul. Și totuși un prim războiu de două ani a sfârșit cu o pace insuficientă. A trebuit o concentrare nouă, la care s'au atras chiar legiunile armatei Rhinului, pentru a deveni după trei ani stăpânul dușmanului Biruința sa finală din anul 107 d. Chr. fu apoi o distrugere totală.

Decebal se sinucise cu sabia, nobilimea bătuse otravă, poporul emigrase în călduri și o colonizare nouă, e-

nergică distrase limba până la unele urme, rămase în limba română. Totă această dramă e povestită pe superbul relief, care ornează columna lui Traian din Roma.

Dacă înțeleg bine povestirea această figurată. Traian a început războiul al doilea la Marea Neagră. Barbarii trecuseră aci Dunărea, erau gata să dea asalt digurilor din Dobrogea și aproape de victorie, când Traian aduse ajutor. Lupta această grea va fi fost motivul pentru care simbolul triumfului din întregul războiu s'a așezat pe un loc depărtat de la scena adevărată.

Printre monumentele prin care popoarele antice și celebrau izbăvirea cea mai obișnuită era *Trophaea* a cărei origină se găsește la Greci. Într'adevăr, după epoca lui Omer, dar tot în anticitate destul de depărtată. Ideea acestor monumente porcedea din imaginația populară care și închipuia că sufletele celor morți au o înrăurire rădăcătoare în contra căreia trebuie să te aperi. Aceste monumente de amintire și tot odată de apărare se făceau în modul următor:

Pe un loc mai înalt care domina câmpul de luptă, se ridica o movilă de pământ sau de piatră; se înfigea o prăjină și pe un alt lemn transversal se agăța armura războinicului ucis; în vîrf se puneă coiful. Această amintire și tot odată sperietoare era menită a răspândi groză și a slăvi divinitatea care a dat izbăvirea. Din asemenea monumente războinice și primitive pe care chiar dușmanii le respectau, a născut ideea de a ridica adevărate ziduri neperitoare de piatră sau de aramă, în forme variate care în urmă s'au dezvoltat artistic, mai ales la Romani. Chiar arhitectura renascerii a moștenit această formă pe care o vedem utilizată într'un mod monumental în palaturile veacului de mijloc, ca ornamentare.

Arhitecții romani au întrebuințat ideea și au dezvoltat-o într'un mod mareț, mai ales acolo unde era vorba de a impresiona popoarele barbare prin amintirea puterii și a victoriilor romane. Multe din aceste monumente au pierit; de pildă, trophaele superbe pe care le-a ridicat Drusus pe malul Elbei, Germanicus pe țeruul rului Weser, Pompeius pe un munte al Pirineilor. Avem însă și astăzi în ruina unul turn lângă Nizza la picioarele Alpiilor ma-

ritimi (La Turbia) un monument, pe care l'ridicase August după învingerea popoarelor alpine.

Și arhitectul care a ridicat monumentul de la Adamklissi a urmat aceiași tradițiune; opera sa ne face să ne închipuim o categorie întreagă de monumente analoage care au dispărut.

Semnul și amintirea victoriei erau lucrul principal, arhitectura servea de bază. Vorba era de a ridica trophaea cât mai măreață, de a l' da o bază cât de nemiscătoare și a o ridica la o înălțime potrivită. În genere înălțimea trophaei era de 12 metri, adică trei catari de casă; grinda tradițională era înlocuită prin lespezi ovale de un diametru de două metri; peste această veneau blocuri gigantice și structura superioară; totul se termina prin coful despre care trebuie să presupunem că era încununat. Se întrebuința o ornamentare foarte îngrijită și bogată pentru reproducerea peptarului și a zalei; în genere se reproduceau pe dinsele aquila împărătească și figura lui Traian în relief, cum calcă pe barbari sub copitele calului său. Să adăugăm albe părți ale armurii, arme de tot felul, semne de războiu și se completa monumentul cu statuie, care reprezentau barbari în lanțuri.

Întreagă trophaea era așezată pe un turn în patru colțuri zidit din pietre masive și înconjurat de un cerc care, spre mai mare siguranță, forma împrejurul turnului o apărare de ciment. Această zidire interioară se împodobește pe din afară cu ornamente arhitectonice. Monumentul era înconjurat de o bază compusă de șapte trepte, de un zid nu tocmai înalt în forma cilindrică, el cuprindea în sus 54 câmpuri metopice pe care erau iar reproduși barbari legați de copaci; în fine, totul era pus sub un acoperământ în forma conică. Așa cum era monumentul în întregime, avea un diametru de 27 metri și, împreună cu trophaea, o înălțime de 32 metri. Cu o dibăcie și o prevedere uimitoare, totă îmbrăcămintea de piatră era susținută și cimentată prin legături interioare de fier, care trebuiau să-i asigure soliditatea pentru vecinicie. Abia în urmă când după multe secole, după ce timpul și oamenii au conlucrat la distrugere, această legătură s'a desfiat piatră cu piatră, și astfel admirabila coajă de piatră care a-

păra miezul masiv al monumentului a putut să se despartă în bucăți. Când s'a întemplat acesta, nimeni nu pōte ști. Numai un cutremur a putut să dărime trophēa care încoronă monumentul și să facă începutul distrugerii, pe care niște brațe barbare au continuat-o.

Ori unde se grăește românește, nici o legendă nu este mai cunoscută și mai onorată de cât cea a lui Traian, care e venerat ca un eroi al neamului. Faptul că un popor cinstește astfel memoria celui care a nimicit strămoșii, ar putea să pară extra ordinar; cu toate acestea, lucrul se explică istoriceste. În anul regatului dac eucerit și colonizat de Traian, s'a format germenul națiunii române. Adamklissi pōte trece cu drept cuvânt ca actul ei de naștere. Dintr-o parte a vechii provincii romane a răsit astăzi un regat liber, care se avântă cu puteri împăratate spre progres. Se înțelege dar bucuria cu care învățatul academician român a introdus Adamklissi în literatură, numărând acest fapt printre izbândile patriei sale. Monumentul zidit de legionarii romani a fost de-gropat din dărâmurile secolilor de către soldații români. În ochii patriotului care știe să stabilească comparațiuni, Regale Carol pășește în ursita României alături cu Imperatul Traian. Și el a sosit ca Domn stăpânitor, venind din țărâni străine; dar n'a eucerit țara cu oaste și prin războiul crâncen, ci a descălicat ca simplu călător al companiei danubiene, în ziua de 20 Maiu 1866 și într-o clipă a eucerit inimile prin însușirile sale. Și el a ridicat un monument ca amintire a faptelor sale. Acest monument nu se ridică în vr'o pustietate arsă de sărăci, ci în singurătatea împădurită a unei frumoase văi a Carpaților. Acolo castelul Peleş se arată oaspele care vine de la Adamklissi ca un trophēu al păcii. Precum în evoluțiunea eternă a lucrurilor, nimic nu se repeta în același fel, ci într'un chip vecinic schimbător. Adamklissi și Peleşul intrupează într'adevăr două faze însemnate ale istoriei Românilor.

Otto Benndorf.

De la Ligă

Se știe că d-lă M. Coiciu a dimisionat din președinte al Secțiunii Constanța.

La două convocări ce s'au făcut membrilor Ligii spre a procedea la alegerea unui alt Președ. și unor membri în Comitet, nu

s'a putut întruni numărul regulamentar de membri spre a se putea ținea ședința. În luna Maiu se va face o nouă convocare.

Până atunci casierul Secțiunii a adresat membrilor ce au întârziat cu plata cotizațiilor, următoarea adresă:

„Domnule Membru, Art. 12 din statutele Ligii pentru unitatea culturală a românilor prevede că, membrul care nu-și va fi achitat cotizațiunile timp de 6 luni de zile, va fi șters din Ligă de către Casierul respectiv.

Fiind de datoria noastră a vă aminti încă această dispozițiune din legea noastră constitutivă, și vedând că Dumnezeu-voastră ați rămas în întârziere cu plata cotizațiilor pe..... luni, vă rugăm a achita suma de..... lei la biroul Ligii Constanța, strada Gării No. 13.

Fața cu noile trebuințe ce se ivesc zilnic și pentru a obține rezultatele la care trebuie să ajungem, Ligă are o datorie sacră de îndeplinit și nu-o va putea îndeplini dacă membrii ei nu-și platesc la timp și regulat cotizațiunile.

Primiți vă rog, D-le Membru, încredințarea prea distinsei noastre considerațiuni.

p. Președinte Casier, P. Grijorescu.

p. Secretar, C. Rădoi.

Informațiuni

În ședința sa din 8 ale curentei Consiliul Comunal a luat următoarea deciziune, care s'a publicat și afișat pe zidurile orașului:

«În magazii la din colōrea de roșu, nu se va putea depune cereale de cât până la 1 Ianie viitor anul corrent. De la acea dată toate aceste magazine nu vor mai putea servi pentru depozite de produse iar carelor sătenilor încărcate cu cereale le va fi interzis intrarea în colōrea de roșu.

Se publică această dispoziție spre cunoștința generală și în special a proprietarilor magaziiilor în chestiune.»

La 24 corrent se va face în localurile Primăriilor din județul Constanța, alegerea Multiului județului în locul decedatului Hagi Mustafa Șerif Effendi.—Vom reveni.

Serviciul poștal rural.

Constanța și Tulcea sunt două județe izolate unul de altul ca două continente, deși o șosea bine făcută și întreținută leagă capitalele acestor județe pe o distanță de 124 kilometri. Această șosea e parcursibilă

în 12 ore cel mult. Cu toate acestea, ca o scrisoare simplă din Constanța să ajungă la Tulcea, face un drum prin țară de 8 zile încheiate. Ca să grăiești împedecă pe direcția serviciului poștal să lege expediția rurală dela ultimul sat din Constanța, Cavargie, cu reședința plășii Istrul, numai un ceas depărtare, nu putem pricepe de loc, și sunt doi ani de când strigăm.—Noi spunem lucruri matematice exacte. Întrebăm pe d-lă Director general al Poștelor, și da socoteala câte raporturi comerciale strică numai pentru un adaos de 20 lei pe lună unui curier la Cogelak, prin care s'ar putea face expediții zilnice la Tulcea!

Pentru D-zeu, dacă tezaurul poștelor e așa de sărac, facă-se apel la caritatea publică și va strânge 240 lei, sporul de leafă ce cere curierul respectiv.

Lipsă mare de afaceri în Constanța. Chelnerii dela Șaf s'au apucat și ei de gazetărie.—Vă place!

În momentul din urmă, primim o gravă denunțare contra notarului din Azaplar. De va fi nevoie o vom publica în numărul viitor.

Apelul Electoral al Românilor

Eri s'a înfățișat la Tribunalul local apelul d-lui avocat Al. Malcoet-Petrescu pentru înscrierea celor 96 români în listele electorale. — Tribunalul era complet, compus din d-nii M. Paulinescu președinte, Vîgler membru și Christea Georgescu supleant — Apelantul a fost asistat de d-nii avocați D. Margăritescu și Panait Holban.

Sala de ședință era înțesată de lumea curioasă a asculta pledoariile d-lor avocați și sfârșitul acestui proces ce atata emoționează pe publicul constanțian.

După formalitățile obișnuite se da cuvântul d-lui Petrescu, care retrage apelul în privința unor d-ni înscriși deja în listele electorale definitive.

D-sa se introduce în chestiune citând niște fapte regretabile ce s'au petrecut în Basarabia din cauza absolutei nepăsări a românilor, exortând Tribunalul să nu cadă în aceste greșeli. (D-lă Petrescu e basarăbean)

Desvoltând motivele specificate în cererea de înscriere, pe cari le cunoștea lectorii acestui diar, d-sa insistă mult și interpretează legea organică a Dobrogei (art. 3) Legea alegerii consiliilor comunale și Legea electorală de la 1886 (art. 75) conchizând că e absolut imposibil ca legiuitorul să fi intenționat ca românii să nu aibă drept la gospodăria comunala din comunele Dobrogei, fiind considerați numai ca niște pasageri în această provincie.

Pleduaria d-ale caldă și patriotică a ținut 25 minute

D-lu **Panait Holban** vorbește din sentimentul de recunoștință și dreptate către funcționarii Dobrogei cari, chiar în perioada turburărilor din urmă, de peste Dunăre, au știut a menține linistea și ordinea cea mai perfectă în această provincie.

Intrând în cestiune d-sa exclamă: e imposibil să fi fost românii acei ce au făcut Legea organică a Dobrogei (art. 50) dacă ar fi intenționat ca, inteligența ce se trimite aici, spre administrarea provinciei, să fie privată de drepturile cetățenești pe cari le exercita dincolo de Dunăre.

Spre a demonstra acesta, citează art. 45 din din Legea Dobrogei, care spune că: toate legile și regulamentele comune ale țării sunt aplicabile și în Dobrogea, afară de excepțiunile prevădute în înseși această lege.—Legea comună din anul 1864, art. 22 și 25 stabilește niște condițiuni a parte, în virtutea cărora, preoților profesorilor etc. nu li se cere nici un cens spre a vota la comune. Acest articol n'a fost modificat de Legea organică a Dobrogei; dimpotrivă a fost menținut prin art. 45 citat mai sus. Așa dară, dispozițiile legii din 1864 sunt aplicabile încă în Dobrogea celor ce dispun de așa numitul *cens intelectual*, care în orice caz valorează mai mult de cât censul real de 30 lei.

D-nu **D. Mărgăritescu** într'o pledoarie magistrală care a ținut 45 m. începe prin a constata că e pentru prima oară că această cestiune vine înaintea onor. Trib. după atâția ani.

A fost o neglijență culpabilă din partea șefilor administrației, că n'au căutat să remedieze răul până acum. D-sa a avut fericirea de a fi luat parte ca deputat la discuțiunea Legii Dobrogei; că Guvern și Camere, de alte considerațiuni etnice și morale au fost conduși la alcătuirea, acestei legi, și nici un moment n'a trecut cuiva prin gând că, Românii ce vor trece aici, vor fi siliți a implora indigenilor niște drepturi ce ei le-au conferit acestora.

Ar fi fost un nebun, un mintit acel ce s'ar fi gândit măcar, că Românii să se asimileze indigenilor, iar nu indigenii Românilor. Din potrivă, totă tendința a fost și este spre asimilarea provinciei la patria mamă, dovadă îngrijirea ce a avut legiuitorul a numi direct o parte din reprezentanței comune, și chiar pe primar, fără al întreba de cens. Aceasta este cea mai mare dovadă despre suveranitatea Românilor de peste Dunăre, care nu poate înceta nici în Dobrogea.

Examinând legile anterioare, d-lu Mărgăritescu vine la Legea electorală din 1886, singura astăzi care guvernează materia electorală.

Prin această lege censul a fost redus în totă țara, prin urmarea și în Dobrogea, unde alegerile se fac după această lege. Toate dispozițiile electivă din legile *comunale* anterioare au căzut în fața acestei legi care domină întreaga electivitate. Dovada Legea comună din anul trecut, care e aplicată și în Dobrogea, și unde nu se mai vorbește absolut nimica despre cens sau alte dispoziții electivă.

Citește o copie după deciziunea No. 26 din 1893 a fostului prefect d-l Colonel S-haleti, făcându-i cele mai meritate laude că a fost singurul care a înțeles sensul legii, ordonând ca toate înscrisurile în comunele rurale să se facă după legea electorală, iar nu după cea a Dobrogei, și exprimă adâncul său regret că nu s'a procedat și în orașe tot așa spre folosul mulțimei cetățenilor, cari singuri ar trebui să ceară modificarea acestei legi, reducându-se censul la 6 lei, pe care îl cere legea electorală chiar și de la Dobrogeni.

La orele 4 s'au închis dezbaterile, amânându-se pronunțarea sentinței pe ziua de 6 Martie.

LIBRARIA ȘI TIPOGRAFIA

„Universală“

36—Plaza Independenței—36

GR. M. GRIGORIU

36—Plaza Independenței—36

CONSTANȚA

LIBRARIA

Este asortată cu tot ce se atinge de articole de librerie; precum:

Papeterie bogat montată cărți scolare, de scințe și diferite romane în limba

ROMANA ȘI FRANCEZA

Articole de pielărie, albume de fotografii și poezii, port-notise etc. etc.

Colecțiune de diferite tablouri, cornise pentru fotografii.

JUCĂRII DE COPII ȘI PĂPUȘI.

Parfumerie și săpunuri, Note pentru Piano din țară și străinătate.

TIPOGRAFIA

Asortată cu diferite litere tactura cea mai modernă poate efectua ori-ce lucrare precum:

Cărți, Ziare, Afize Registre, Adrese, Circulari, etichete, Cărți de vizită de logodnă, bilete de nuntă, și de doliu.

Deposit de tot felul de imprimare și registre necesare Domnilor Perceptori. Onor. Primărilor și Eplitropiilor de Biserică.

LEGATORIE DE CĂRȚI

Efectuarea prompte și prețurile cât se poate de moderate.